

[Grasduinen december 2002]

De vos...

...mag er wezen

Wat Flipper en Skippy niet lukte, daarin slaagde Reintje in Frankrijk wel. Daar heeft 'renard' het oorspronkelijke 'goupil' voorgoed uit het woordenboek verdrongen. In Nederland kent iedereen hem nog gewoon als vos. Hoewel bekend, bemind is de vos niet bij iedereen. Sterker nog: sommigen kunnen hem wel schieten. Zelfs natuurbeschermers. Terecht?

Mooi, lief en gehaat

Oranjerode gloed, prachtige pluimstaart, een leuk smoeltje. Niks mis mee. Als je het geluk hebt een vos in actie te zien, wordt je waardering nog groter. Een 'muizende' vos vormt een prachtig schouwspel. Alle zintuigen op scherp, uiterste concentratie, dan een sprong om met prooi weer op te duiken. En die welpjes. Eén keer 'fox-kids live' en je bent verkocht. En toch... Toch zijn er weinig dieren zo gehaat als de vos.

Duivels verbond

De vos is niet zomaar schadelijk, hij heeft een regelrecht verbond met de duivel. Zo staat in de Bijbel te lezen. Dus wordt hij al eeuwenlang met drijfjachten en klemmen bestreden. Plaatselijk had dat succes: de vos verdween bijvoorbeeld uit het westen van Nederland. Maar de vossenjacht zorgde ook voor uitbreiding van zijn areaal. Rond 1870 brachten Engelsen de vos naar Australië. Een beetje tegen de konijnen, maar toch vooral om hun vrome hobby – de vossenjacht – te kunnen voortzetten.

Terug naar de kust

Voor de Nederlandse vossen betekende de Tweede Wereldoorlog een staakt-het-vuren. Na het verbod op de vossen-klem in 1969 won de vos nog meer terrein en kwam hij terug in de Hollandse duinen. Tegen de verdrukking in, want in de praktijk haalde elke jager die een vos voor zijn loop kreeg de trekker over. Tot april 2002. De nieuwe Flora- en Faunawet maakt ongebreideld vossenknallen op zijn minst een stuk moeilijker. De voorspelde vossenplaag is er na april niet gekomen. Klachten van westerse kippenhouders zijn er wel, maar slimme westerlingen richten hun blik naar het oosten. Daar weet iedereen dat een nachthok of waakhond beter werkt dan afschot. En daar hebben de buiten-kippen hun instinct weer uit de kast gehaald en slapen 's nachts in een boom.

Eieren en geld

Natuurbeschermers lijken nog de meeste moeite te hebben met de vos. Zelfs Natuurmonumenten raakte in paniek toen hun trots – de gloednieuwe lepelaarkolonies in het Naardermeer en in het Zwanenwater – in de jaren '90 door de vos werd ontdekt. De vossen moesten het ontgelden. De lepelaars kozen eieren voor hun geld. Nu broeden ze op plekken waar vossen ze niet kunnen krijgen, zoals de Waddeneilanden. Hun aantal is in Nederland zelfs toegenomen.

De weidevogels krijgen ook ongevraagd bezoek van vossen. Voor hun peetouders – gewapend met nestbeschermers – is het verlies van een nest natuurlijk een klap. En voor een boer die subsidie krijgt per succesvol broedsel een strop. Maar voor de natuur is het business as usual. Van de pak hem beet honderd nakomelingen van een succesvol Kieviten-stel vallen gemiddeld achtennegentig ten prooi aan parasieten en roofdieren. Daarmee zijn ze niet verloren: predatie is de kurk waar de ecologie op drijft.

Straatrovers

Waar de vos het de laatste decennia erg goed doet, is in de stad. Dé vossenstad van Europa is Londen met een vossen-dichtheid groter dan in welk natuurgebied dan ook. Afgelopen jaar werden in Engeland naar schatting weer zo'n 50.000 stadsvosjes geboren. Het mooie is dat de tolerantie van de mensen er alleen maar toeneemt. De grootste klacht is niet dat ze uit vuilnisbakken eten. Stadsvossen hebben vaker stadskuif dan vuilnis op het menu. Schade aan het gazon is de meest voorkomende ergernis. In sommige Engelse wijken werd de vos bejaagd, in andere niet. Net als overal bleek het bar weinig uit te maken. Vossen doen namelijk aan gezinsplanning: aanwezigheid van soortgenoten regelt de hormonen. Vallen er plaatsen open? Dan krijgt de moeder veel welpen. Is een gebied vol? Dan kiest ze onbewust voor een andere strategie: meer energie investeren in minder jongen.

Jagen of niet: het maakt voor het aantal vossen eigenlijk niet veel uit. Jacht heeft wel veel invloed op het gedrag van de vos. Waar jagers rondlopen, is een vos nog meer op zijn hoede dan hij anders al is. Dan laat hij zich niet zien. En dat is jammer. Want als een vos iets mag, dan is het gezien worden.

[kaders]

Hoe slim?

Een vos is slim genoeg om niet aan een IQ-test mee te doen, dus een getal noemen is lastig. Maar er zijn wel wat sterke staaltjes. Zo zag iemand eens een dode vos liggen. De kraaien kwamen er al op af. Totdat het 'lijk' ineens opsprong en een van de vogels te grazen nam. Als het verhaal niet was voorzien van foto's, zou je het als fabel afdoen. Ook hebben vossen een ijzersterk geheugen. Verborgene prooi weten ze na maanden nog te vinden. Andere verhalen zijn overtrokken. Dat een vos zijn sporen soms met zijn staart uitwist, is alleen geluk en geen wijsheid. Een vos is vooral voorzichtig. Hij zal niet over één nacht ijs gaan, zoals de jagerswijsheid 'draagt het ijs de vos, dan draagt het de jager' duidelijk maakt.

Dagje vossenjacht

Wilt u met eigen ogen een vos in het wild zien? Daar hoeft u niet meer gewapend met een nachtkijker de Veluwe voor op. Nu de jachtdruk op vossen afneemt, laten ze zich op steeds meer plaatsten overdag zien. Zo maakt u bij de Oostvaardersplassen een goede kans. Maar de grootste kans om dag-vossen te zien is in de duinen tussen Den Haag en IJmuiden.